

29/9

till
r-
ur

e-
gt
te
k-
a
n
ar
te
e
n
a

Livet i Bloomsbury

DET FINNS gott om intellektuella åsnor liksom om personer med en stark intelligens som appliceras bara på yttre och materiella ting. I Bloomsbury möttes och förenades intelligens och intellektualism; ingen krets kan ha varit intelligentare, och mera medvetet intelligent, och denna intelligens var koncentrerad kring intellektuella intressen. Man skrev, målade, forskade för sig själv, och sedan pratade man, på middagar hos Virginia Woolf och Vanessa Bell, vid teer och cocktails, vid långa weekender hos dem av kretsen som ägde lantställen. Glimtar av detta liv, av de djupare strömdragen i det, finns i några av medlemmarnas romaner, främst Virginias "The Waves". I kretsen som sådan härskade munterheten och kvickheten. Man var frigjord, såg ned på viktorianer och brackor, men Bloomsbury var inte ett centrum för utsvävningar och vildheter. De "goda sinnessillstånd" som skulle sökas enligt Moore var varken andliga eller fysiska débaucher; de var stämningar, upptäckter, avslöjanden, insikter, en smula spröda och finslipade, ett gränsområde mellan konst och liv. Hos dessa föraktare av officiell religion, moral och politik var ett drag av måttfullhet och till och med puritanism självfallen, försvarad, om den behövde försvaras, som god smak och inte som etik. I den 20-talsvärld som så sakkunnigt beskrivits av Hemingway och Fitzgerald skulle dessa engelska intellektuella ha verkat på en gång aristokratiska och asketiska.

Ty det aristokratiska draget får inte glömmas bort. De flesta medlemmarna tillhörde gamla goda, om än inte adliga familjer. De hade "privata" inkomster, som gjorde arbetet till något av en lyx. Då Virginia Woolf i "A Room of One's Own" skildrade kvinnornas svårigheter förr i tiden framhöll hon att vad de behövt var "500 pund om året och ett eget rum" — inte en anspråkslös begäran. Man kände ett visst avstånd från kapitalisterna och den egentliga aristokratin, men ännu mer från proletariatet och obildningen. Denna krets kände sig, för att bruka Macaulays ord hundra år tidigare, som "blomman av Englands medelklass", och föraktet för brackor var betingat av samhällsställ-

Virginia Woolf och Lytton Strachey

ningen likaväl som av konstnärskapet. "Trots vänstersympatierna var atmosfären i Bloomsbury snobbig", skriver Spender i sin självbiografi.

"Vänstersympatierna": i stort sett var Bloomsbury radikalt i den meningen att traditioner och gamla institutioner betraktades utan vördnad, också på det sättet att uppfattningen i aktuella frågor var vänsterfärgad. Men starkt engagemang i politiska och sociala frågor var förkastligt; det inre livets tredje ståndpunkt skulle härskas, ty ett ivrigt partitagande var att uppge jakten på och njutandet av "den mänskliga naturen". Bloomsbury var en helgad plats, en det goda livets koloni i hjärtat av London; man kunde känna mer eller mindre sympati med de grälände och stridande vettvillingarna utanför, men att göra ett utfall från fästningen var att uppge den. I den andan förmanade Virginia Woolf de unga poeter — Auden, Spender och andra — som kände så starkt att de tvingades ut i kampen; "Sensi-

not enough", svarar Spender i sin självbiografi.

*

Samtalen i denna grupp, ryktbara för öppenhet och kvickhet, rörde sig inte bara kring konst, litteratur, psykoanalys, sexualmoral och andra högre ting. Skoj och skvaller utbildades till raffinemang. Med skoj menar jag då all möjlig skämtsamhet av en viss intellektuell typ: träffande och lustiga vändningar, platheter inom citationstecken, berättelser som kommer småsaker att verka underliga och ovanliga, hänsynslösa elakheter om fränvarande och mindre stötande angrepp på medlemmar av sällskapet. Utomstående, särskilt pompösa och allvarliga berömdheter, omtalades som fånar; det var vanligt att finna det ordinarie och respektabla överraskande och att lugnt acceptera det extravagananta. Personer som infördes i kretsen utan intellektuell akkreditering fick en svår pärs. Särskilt Virginia njöt av att uppmuntra enfalden genom att med uttryck av för-tjust förvåning hälsa en truism: "Verkligen?" "Säger ni det?" "Så intressant!" Det stimulerade ofret fortsatte belåtet med sina oförripliga uttalanden under de invigdas leende ögon till dess han eller hon i bästa fall förstod att det var något galet med föreställningen och drog sig tillbaka i sårad förvirring. Inte sällan tycks denna lust att avslöja och driva med folk ha närmat sig det elaka. Då Keynes fru, glad, spontan och kanske också intelligent, men ovan vid Bloomsburytekniken, infördes i kretsen blev resultatet katastrofalt; Virginia lekte med rätten, så att både hon och Keynes praktiskt taget avbröt umgänget.

"Practical jokes" var inte heller kretsen främmande. Vid ett tillfälle klädde Virginia Woolf ut sig till österländsk potentat och lyckades jämte några likasinnade bli officiellt och högtidligt mottagen på ett engelskt slagskepp. Som exempel på denna sorts skämtlyne kan också nämnas ett streck som tillskrives en av Virginias bröder. Han slog sig ned i en engelsk småstad och bekantade sig med en rad personer vilkas namn slutade på "bottom" (stjärt). Då tiden var mogen bjöd han dem alla på middag på restaurang med instruktion åt hovmästaren att med hög röst anmäla gästerna. Då middagen kom och hovmästaren fick tillfälle att ropa ut "mr and mrs Highbottom", "mrs Winterbottom", "mr Bottom" satt mr Stephen redan på taget till London; för honom var det nog att föreställa sig gästernas ansiktsuttryck.

Lytton Strachey var upphovsmannen till kretsens konstigaste insats, Bloomsburydialekten. Den har beskrivits av flera författare, men att överföra dessa beskrivningar till svenska blir för långgrandigt. Det väsentliga var en speciell betoning, som gav eftertryck och spets åt det sagda; metoden tjänade till ett slags självkontroll, ty den som var på väg att säga något banalt eller dumt hejdade sig inför dialektens krav liksom den i ett språk halvkunnige ryggar tillbaka för att på detta språk säga alltför svåra trivialiteter. Många lade sig till med Blooms-

burydialekten av snobberi, andra gjorde det omedvetet. Osbert Sitwell, som offrar mycket för att få säga en kvickhet (inte sällan utan att få valuta), påstår att han vid en middag hört en person som sedan blev framstående inom kretsen plötsligt övergå från vanlig engelska till Bloomsbury efter ett kort mellanspel av stamning och oartikulera ljud.

Men historier som de nu berättade gör, det bör understrykas, inte rättvisa åt Bloomsbury, de pekar på oväsentliga avvikelser åt det absurda eller tarvliga. Charmen, kvickheten och friskheten i samtal och umgänge var det centrala, enligt alla trovärdiga vittnen. Och vid sidan av det gäckande och spydiga hos Virginia Woolf fanns en värme, en hjälpsamhet och en konstnärlig iver som strålade över både Bloomsburykretsen och de många unga begåvningar som snarare

Sept. 185k.
Lmfa
S:a 8

var vördnadsfulla besökare än medlemmar.

*

Harrod, Keynes något träaktige biograf, reagerar mot en vanlig uppfattning att Bloomsbury var en grupp för inbördes beundran. Han betonar, säkerligen med rätta, att man kritiserade varandra inbördes med skärpa och att sammanhållningen inte hade något av sentimentalitet eller naiv överskattning. Men denna sammanhållning var likväl en realitet. Bloomsbury bildade "en värld inom en värld", och misstanken, föraktet och överläghetskänslan utåt hörde som alltid till de sammanhållande banden. Kretsen gav de anslutna kraft, stimulans, fostran och någon mån reklam.

Med i dylika fall övliga reservationer kan sägas att Bloomsbury betecknade ett generationsskifte, i engelsk litteratur eller i varje fall var ett viktigt inslag i ett sådant skifte. En reaktion mot social och politisk litteratur, en renässans för det allmänmänniska, men inte någon våldsam och lidelsefull renässans — det är mycket av idyll och viktorianism kvar i Bloomsbury. Ett nytt skifte kommer då besattheten,

det onda samvetet, engagemanget, offret och sökandet i stor stil kommer på modet med författare som Auden, Spender, Isherwood och Graham Greene. Och det är helt i sin ordning då en av denna generations stora begåvningar, Spender, liknar Bloomsbury vid Boccaccios gestalter, som berättade utsökta historier medan pesten rasade i Florens.

HERBERT TINGSTEN.

(En föregående artikel var införd den 26/10)

Risk för skendemokrati

10/10

"DET BEHÖVS ordentliga tag i riktning mot en decentralisering för att vi inte omärkligt skall glida in i ett samhälle som helt är toppstyrt, styrt av ombudsmän och experter, förvaltningsambetsmän och en liten klick partipolitiker, en skendemokrati sådan som den ryska, där vederbörande i bästa fall kan säga att landet styres för folket men icke genom folket", skriver förre landshövdingen *Malte Jacobsson* i en liten förträfflig skrift, *Decentralisation och demokrati* (Tidens förlag, 3:50). Detta väckelserop mot byråkratisering är desto mera välkommet som författaren är gammal socialdemokrat och därför bör kunna vinna gehör — i stället för att misstänkliggöras — inom detta parti. *Jacobsson* påpekar att centralisering

och byråkratisering överallt är på marsch. Den kommunala självstyrelsen hotas av statens övervakning, partiernas och folkrörelsernas ledning "centraliseras till några toppfigurer i organisationen, och de många medlemmarna blir mer eller mindre passiva... Själva den demokratiska organisationen glider över i ett autokratiskt fåmansvälde."

Tyvärr är de anvisningar som ges för hejdandet av denna förhatliga utveckling föga utarbetade. Naturligtvis är vad man kan kalla en geografisk decentralisering av visst värde: att statliga verk och företag i större utsträckning förläggas till andra platser än Stockholm. Detsamma kan sägas om en begränsning av den statliga kontrollen över kommuner och andra lokala enheter och myndigheter. Men den väsentliga faran ligger uppenbarligen däri att makten inom skilda "samhällen" — staten, partierna, folkrörelserna — blir koncentrerad hos ett fåtal personer, som formellt är "förtroende-

män", i realiteten specialister med nära nog obegränsad bestämmanderätt över den relativt okunniga och ointresserade massan. För att denna förtuning av demokratin inte skall fortskrida krävs vida mer än geografisk decentralisering och stark kommunal självstyrelse. En huvudsak måste vara att hindra ökningen av statsherraväldet över huvud, ty det är till stor del statens växande makt som skapar behov av allt starkare enhetlighet och ledning även inom partier och andra folkliga organisationer.

HERBERT TINGSTEN